

L'ADMINISTRATION VUE PAR LES POLITIQUES. Institut français des sciences administratives. Cahier n° 18, 1979, Editions Cujas, Paris, 326 стр.

Овај Зборник радова изложених на Саветовању које је организовао Француски институт за управне науке посвећен је проблему преображаја управе. Посебна вредност овог Зборника је управо у томе што су наведена, с једне стране, гледишта теоретичара права и с друге, ставови политичких странака о преображају управе. Низ истакнутих правника обрадили су поједине проблеме из ове области: Управа и друштво (стр. 17—44); Управа и странке (стр. 45—75); Структуре централне управе (стр. 77—88); Политичке партије и децентрализација (стр. 91—116); Децентрализација по службама (стр. 117—133); Регрутовање, образовање и статус службеника (стр. 135—172); Који тип јавне делатности: хијерархија, манаџмент, партиципација или самоуправљање (стр. 173—191); Општи карактер политичких гледишта о управи (стр. 193—209). У другом делу књиге изложена је дискусија о напред наведеним рефератима (стр. 207—309), затим су дати закључци овог Саветовања (стр. 311—315) и на крају наведена исцрпна библиографија о проблемима савременог преображаја управе (стр. 317—321).

Мноштво изложених ставова у овом Зборнику не допушта да се сва изложе у сажетом приказу, стога ћу указати само на неке основне ставове који могу можда илустровати значај и корисност овог Саветовања и оваквог Зборника.

У стилу јасне француске мисли и аргументованим излагањем у првом уводном реферату о Управи и друштву, који су дали истакнути француски правници проф. Жерар Тимзит (Gérard Timsit) и Селин Вијенер (Céline Wiener) одмах се може уочити који све проблеми настају у овом односу и да се они јављају од настанка управе до данас. Пре свега указују да је у низу година стицај констатација о кризи управе запањујући. Ренан (Renan) је још пре једног века истицао „дрску сујету управе”. Мишел Дебре (Michel Debré) поставља данас питање: „сада кад смо живели у два различита режима, чак супротна, ми знамо истину. Наша држава је некохерентна. Наша држава је у пропадању. Наша држава је неефикасна. Наша држава је нехумана. Имамо ли уопште државу?” (стр. 19). С друге стране, Жорж Марше (Georges Marchais) истиче да је држава „постала монструозна, бирократска машина, скупа и неефикасна за нацију, далека и досадна за грађане” (стр. 19). Најзад, и активни министар правосуђа Француске Ален Перфит (Alain Peyrefitte) та-

кобе истиче „наша управа је болесна“ (стр. 20). Писци овог реферата истичу да најочигледнији симптом ове кризе потиче од претеране централизације управе. За ову оцену постоји општа сагласност. Једни говоре: „наша држава је благодарећи централизацији постала прави скелет“ (М. Дебре). „Наша држава има још само кожу на костима“ (М. Дебре). „Векови централизације нас притискују“ (Валери Жискар д’Естен — Valéry Giscard d’Estaing). „Француска још живи под Наполеоном“ тврди Француска социјалистичка партија (стр. 20). Други симптом који указује на кризу управе и који такође има општу сагласност је бирократизација управе. У томе су сагласни и француска Комунистичка партија и остале партије, стога писци реферата, наводећи разноврсна гледишта која су у основи сагласна, на крају истичу: „дехуманизација, сложеност, тромост, неефикасност управног апарата, расипништво јавних прихода, ауторитативност управе и свођење грађана на поданике државе, то су различити видови кризе, заједно спојени са појавом централизације и бирократизације“ (стр. 21).

Међутим, писци овог реферата посебно истичу да није довољно констатовати да је постигнута сагласност о постојању кризе управе, него је неопходно утврдити узроке кризе. Ту указују да постоје разлике у погледу узрока ове кризе управе. Писци реферата истичу да десница узрок ове кризе види у самом управном систему који, по природи ствари, има и слабости. Међутим, левица узрок кризе не види само у управном систему већ иде преко тога и основ узрока кризе управе види у друштвено-економском систему. Према десници, постојала би некаква судбинска коб у управним механизмима који онемогућују свако ефикасно и хармонично функционисање управе (стр. 21). тако Жак Шабан Делмас (Jacques Chaban-Delmas) истиче: „Систем је утолико више непоправљив уколико нико не одговара за своје понашање, ни појединци, ни групе, ни класе. Они чине компактну целину замршеношћу структура, правила, проверавања, судовања, обичаја и стечених навика. И поред реформи или због њих, овај се систем (управе) последњих година погоршао“ (стр. 21). Стога је у логици француске деснице да се узрок рђавог функционисања тражи у самом управном апарату. То су по овом гледишту суштински, у ствари, механички узроци. Управа је конституисана од „огромних машина... притиснутих традицијама и рутинама који је сваког дана све више онеспособљавају да решава проблеме“ (стр. 21).

Писци овог реферата истичу да, насупрот гледишту деснице, француска левица у управи види суперструктуру као одраз владајуће економске власти. Централизацију и бирократију виде само као „неопходну последицу“ такве ситуације. Узроци рђавог функционисања управе су, по овом гледишту, спољни и погрешно је стога на службенике и управне органе преносити сав терет слабог функционисања управе.

Писци овог реферата указују да су ова различита гледишта о узроцима кризе управе последица опречних основа на којима почивају ове доктринарне анализе. Такође истичу да свако поново чита своје класике: Маркса, за доктрину државе — суперструктуре, а Вебера, за неизбежни процес бирократизације. „Свако налази своју духовну породицу: либерализам „који се стара да заштити приватну иницијативу или социјали-

зам који жели да прошири домен заједничких друштвених функција. Сва су ова струјања присутна у француској политичкој стварности” (стр. 22).

Даље се указује да француски политичари истичу: „наше друштво је сувише управљано, терет управе је постао исувише тежак. Деетатизација је стога општи захтев и деснице и левице, али пут од државе до друштва је различит, зависно од тога да ли се гледа из једног или другог од ова два блока” (стр. 22). С друге стране, француски политичари тврде: „наше друштво је под владом; власт управе је недовољна. Према томе на грађанима је, а и такође и на управи да обезбеде власт. И парадоксално, то је нови пут, у супротном правцу сада од друштва ка држави — једној другој држави — у којој присуствују и десница и левица. Двоструки пут, који стварно није изненађујући: политичари се једновремено брину да смање власт управе над друштвом али тако да такође некако не абдицирају од своје власти над управом која мора и даље постојати” (стр. 23).

Писци реферата даље истичу да се савремена управа француског друштва „не може свести само на структуре, на које би је, и сувише правна анализа, могла сводити; то је једна екстензивна концепција које се држе политички аналитичари, охрабрани жељом да њихове концепције буду, онолико колико је то могуће, у сагласности са стварношћу онаквом каква је и каква се свакодневно сагледава” (стр. 23). Према једном француском теоретичару „држава као што је наша (Француска), је уствари данас, у овом или оном облику, председништво, влада, парламент, електропривреда, пошта, сви наставници, водопривреда, сва средства саобраћаја, армија, итд. Све индустрије, неке више неке мање раде за тај гигантски комплекс, који у доброј мери зависи од државе, док су неки и прави додаци државе” (стр. 23). Међутим, писци реферата истичу да правна правила не допуштају такву асимилацију. Стога указују: „границе државног апарата су недовољно чврсто одређене, јер се приватно и јавно преплићу” (стр. 24).

Истиче се такође да и француска десница и левица увиђају да је државни апарат гломазан, тако да су и једни и други, за деетатизацију. И једни и други теже да управа буде што мањи терет за грађане. За ту сврху могу се применити два поступка: ограничење функција државе — то је најуобичајенији поступак, и један део деснице и левице тежи таквом решењу. Други поступак је одражен „у ширењу власти друштва односно то ће рећи власти појединаца који чине друштво. То је новији поступак који настоје данас да примене — мада различитим поступцима — један део деснице и већи део левице” (стр. 24). Ограничење функција државе различито види десница од левице. За десницу реч је о ограничењу подручја интервенције државе. То је старо средство коме је цела десница увек тежила, у ствари, да смањи утицај управе на друштво. Једни се десничари залажу смао за политичке функције државе (полиција, правосуђе, армија, дипломатија) а на економском подручју држави остављају секундарну улогу да буде регулатор привреде, а не и произвођач. Међутим, суптилнији десничари „сматрају да ограничења функција државе не би смело да спречи државу да данас

интервенише и тамо где то није било схватљиво крајем XIX века." Председник Žiskar d'Esten стога подвлачи: „по себи се разуме да се не може замислити да се држава ограничи само на некадашње функције регала: народна одбрана, правосуђе и финансије. Сви велики задаци друштвени: образовање, здравство, услови живота, индустријски и аграрарни развој, позивају, у једном или другом облику, одређену интервенцију или партиципацију". Стога ово гледиште закључује: „држава преузима једну функцију само онда ако она не може бити обезбеђена средствима приватне иницијативе" (стр. 25). Писци овог реферата истичу да логика деснице тежи денационализацији неких великих јавних предузећа (стр. 26).

Међутим, у реферату писци истичу, да француска левица захтева ширење друштвених функција, али се подвлачи да ово не би било јачање етатизма, јер се једновремено предлаже и ограничење улоге управе (стр. 26). По овом гледишту левице, лек не може бити „ништа друго него стварна интервенција грађана у вођењу послова и то као право признато и организовано, не некаква милост цицијашки октроисана. Друштво мора поново преузети своје право, а управа престати да буде владар краљевства чјији малолетни наследник неће никад порастати. Ефикасност, легитимност и демократија иду упоредо са концепцијом „патернализма", који претварају управу, у очима народа, у неко окшталто њему страном тело, које претендује да делује у његово име" (стр. 30); Левица супротставља томе гледишту концепцију „живог тела у сталном кретању и спојеног са народом ... зачетак стварне јавне службе вршене од народа и за народ" (стр. 30—31). За овај преображај управе имају се у виду два средства: „прво, широка и неодложна партиципација; друго, самоуправљање и то једновремено као субјект будућности и као стратегија садашњости" (стр. 31). Писци реферата истичу да би се према Програму француске Комунистичке партије партиципација морала увести на свим нивоима и на свим подручјима од предузећа до државе. Партиципација није замишљена као консултација него као удружење које учествује у вршењу власти: од пасивног субјекта, грађанин би постао саодлучивач, у оним структурама које би омогућиле стварну кооперацију. Француска Комунистичка партија стога истиче „сва врата морају широм бити отворена за партиципацију грађана и удружења у функционисању служби" (стр. 31).

Они који се са левице залажу за самоуправљање иду даље од партиципације јер самоуправљање би морало да радикално преобрази систем управе „сталним, стварним и уставним уклањањем сваке поделе на управљаче и на оне којима се управља". Самоуправљачи „се не задовољавају само демократском реорганизацијом апарата: основни циљ, за њих, је непосредно преузимање послова управе од заинтересованих за задатке које сада врше службеници управе. Супротно традиционалној логици поделе рада, ослањајући се изричито на Маркса који је после Париске комуне видео одумирање државе, Социјалистичка партија (Француске) као и остале партије левице, укључујући и француску Комунистичку партију, сматрају неопходним да се појављују нови облици власти који ће омогућити преношење на шири круг политичку моћ

и самим тим уједно преобразити и природу управе" (стр. 31). Писци овог реферата истичу да је то глобалан пројекат који поново поставља не само проблем који се тиче односа у производњи, него и проблем друштвених односа, јер се самоуправљање мора свуда примењивати: у предузећу, граду, јавним службама. Ово гледиште још истиче да „стављајући појединца у положај да буде непосредно одговоран за друштвене делатности оно га уједно ослобађа, али истовремено ослобађа радне снаге у грађанском друштву, које у садашњем систему (Француске) не могу бити ништа друго него снаге које подносе захтеве државе, а не снаге које учествују у изградњи државе (стр. 32). Преузимање служби као што су пошта, телеграф, здравство, образовање и др. од стране удружених радника морало би корисницима услуга, управу учинити не само учинити општим добром, што је укључено са социјалистичком демократијом, него престанком „расипања политичке моћи" највећег броја, открити ефикасан лек против Паркинсоновог закона и бирократске склерозе" (стр. 32).

Писци реферата ближе излажу и концепцију друштва под владом. По правилу, кад управа враћа власт грађанима она је даје ограничено, односно само локалним органима (стр. 32). „Повећавање друштвених функција је, и по десници и по левици, углавном, схваћено у облику децентрализације. Левица децентрализацију види у самоуправљању, а десница у партиципацији (стр. 33). Да би се поново изградило стварно политичко друштво, левица сматра да је потребно повећати центре власти и учинити да у њима интервенишу они који су непосредно заинтересовани. Децентрализација и самоуправљање се комбинују, тако да самоуправљање даје други смисао децентрализацији. Основно код самоуправљачког пројекта француске левице је да представничка демократија буде замењена непосредном демократијом, да поврати грађанима право одлучивања на свим подручјима о ономе што се тиче њиховог живота" (стр. 33).

Све партије левице су сагласне да мора постојати ротација свих изборних функција као и подношење периодичних извештаја о раду, а посебно имају у виду појаву нових облика власти и крај „неразвијеног грађанства" (стр. 34). Основа ове децентрализације су локални колективи, односно општине. Ова децентрализација би морала бити „привилеговани кадар живе демократије", „почев од општине треба организовати модерну државу" (стр. 35). „У оваквом систему држава задржава само овлашћења спољне и унутрашње суверености (народну одбрану, спољну политику, законодавство) и одговорност за националну равнотежу. Кад држава буде враћена својој политичкој функцији, неће морати више управљати, него дати заинтересованим слободу и средства да сами управљају" (стр. 35). У таквом смислу нове власти, „нема разлога да један орган врши надзор над другим. Остала би само судска контрола законитости рада. Док би се у општини развијала непосредна демократија, на вишем нивоу — у департману, региону, држави — и даље би се примењивао у основи „механизам представничке демократије и демократске дискусије, а била би уведена и стварна одговор-

ност изборних органа, која би била подржана учешћем грађана и развијала се под њиховом контролом” (стр. 35—36).

Писци овог реферата истичу да десница видно тежи да непосредна демократија све више постаје представничка демократија. Истичу да је својевремено Жорж Помпиду (Georges Pompidou) питао А. Перфита „да ли зна шта је партиципација. Никад мн нико то није објаснио”. Истиче се да је ово питање упућено министру Перфиту јер се он залагао за „реструктурирање друштва” и сматрао да се партиципација може назвати децентрализацијом. Писци подвлаче да је „ово изједначавање децентрализације и партиципације врло значајно, јер открива да је за већину односно за десницу, децентрализација средство како би грађани били изнад управе” (стр. 36). Међутим, у реферату се указује да „измене у примени модела децентрализације које десница има у виду, само изузетно доприносе непосредној демократији” (стр. 36). Тако А. Перфит, истиче „односи са иностранством, народна одбрана, унутрашња и спољна безбедност, економска политика, буџет, порез, утврђивање права, главно национално снабдевање, телекомуникације, комасација земљишта, велика јавна предузећа и даље су у надлежности централне власти. Све остало требало би пренети на децентрализоване колективе (стр. 36—37). Код деснице односно већине, постоји доста конфузије у погледу опредељења на ком нивоу вршити децентрализацију. Општина, квартал, срез, департаман, регион су разни локални колективи али поједине партије имају различите програме шта треба децентрализовати. Стога Жан Жак Серво-Шребер (Jean-Jacques Servau-Schreiber) истиче „није у питању величина и утврђивање важнијих колектива, него њихова стварна аутономија” (стр. 37). У ствари писци реферата истичу, насупрот оном што је Луј XIV говорио „држава то сам ја”, А. Перфит предлаже да би Французи данас морали бити у ситуацији да могу рећи: „управа то смо ми” (стр. 37). Међутим, писци реферата постављају питања да ли појам „ми” стварно означава то што би се под тим требало да подразумева. Указује да је партиципација грађана у одлучивању изван класичних путева политичког представништва, веома скромна у програму деснице. По једнима то су асоцијације у којима виде кључ сваке партиципације у животу града. По другима, партиципација охрабрује „спонтану грађанску свест” установљавањем центара за сусрете, потпомаже развој друштвеног живота ... обавештавајући и консултујући се непосредно са грађанима.” Ово гледиште такође има у виду увођење метода непосредне демократије у „локалним ћелијама” које би водило „синдикализму грађана” (стр. 38). Истиче се да има предлога који предвиђају „да грађани, у општинама одређене величине, могу имати иницијативу да предложе расписивање комуналног референдума” (стр. 38).

Међутим, писци реферата истичу да је оваква децентрализација споредна односно од малог значаја. У свим програмима деснице префекти остају са својим овлашћењима. Унутар децентрализованих колектива суштинска власт остаје у рукама изборних функционера који су под контролом изборног тела и подвргнута поновном избору. У ствари то су заштићени функционери али, додуше, подвргнути поновном избору они су тиме, а њиховом субординацијом изборним шефовима који су изнад њих,

у ствари заштићени и од жудње и да постану „мали шефови” (стр. 38). Такав систем, један од умерених припадника деснице, приказује као децентрализовани систем у коме „би се градили мали тријанони поред великог управног тријанона што не би било ништа друго него унапред смишљен неуспех. Али, повратити грађанину одговорност да оживи демократију... дати му средства и методе да то постигне, то је почетак великог дела, предузимање праве битке” (стр. 39). Међутим, у реферату се подвлачи да ни на левици на на десници ова битка није отпочета кад се од локалног нивоа пређе на централни. И за једне и за друге, контрола врховних политичких инстанци остаје главно оруђе. Постоји општа сагласност да је управа подвргнута политичкој власти или, како је речено, рука се не може узети за главу, нити техничка надлежност може бити јача од демократске легитимности. И једни и други указују на злоупотребе власти. Левица неправилности управе постојано супротставља јачање политичког друштва и ауторитета изборних органа (стр. 39). Партије центра се жале да управа присваја овлашћења која јој нормално не припадају. Жак Ширак (Jacques Chirac) се залаже за консолидацију „првог управног апарата поред уставних власти” (стр. 39).

Чињеница је да су сви сагласни да се повећа власт парламента. Све партије у јачању парламентарне контроле виде средство које ће омогућити управи да делује по свом сопственом критерију, односно да функционише за себе и да на тај начин изазове реакцију друштва у виду отуђења друштва од управе. Тако се у тим околностима „демократски императив спаја са захтевом ефикасности”. Међутим, како истиче реферат, политичкој контроли не дају сви једнаку улогу. Левица, „за коју је власт легитимнија уколико је ближа извору — сувереном народу” — даје преимућство Парламенту, проистеклом из непосредног општег гласања а не влади. На пример, Комунистичка партија Француске се изричито залаже да је потребно битну улогу државне власти вратити Народној скупштини, јер има могућност да обезбеди на највишем нивоу општи интерес” (стр. 40). Десница, супротно томе, сагласно Деголистичким концепцијама и инспирисана садашњим Уставом, више има у виду овлашћења односно прерогативе владе (стр. 40). Стога Жак Ширак сматра да одређен број мера за отклањање садашње неуравнотежености, може Парламент решити ако би располагао са потпуном информацијом потребном за одлучивање кад се залаже за будућност и мења нашу средину (француску), и то не само док доноси законе, него и кад врши контролу владине делатности. Стога предлаже образовање службе која би контролисала технолошке одлуке управе, установила поступак за ревизију изгласаних и установљених служби и проширити право парламентарних комисија да спроводе поступак саслушавања службеника” (стр. 40).

Левица има у виду сличне реформе али иде даље. Предлаже, пре свега, „за јачање контроле, да сталне парламентарне комисије буду бројније и са овлашћењима да могу применити што ефикасније мере: на пример саслушавати службенике и одржавати јавне седнице”. С друге стране, „сваки управни досије (изузимајући одређена војна документа), морала би се дати на увид парламентарној комисији, али такође и сваком члану парламента који би то захтевао”. Посебно се залажу „да Парла-

мент не буде сведен на улогу органа који региструје владине текстове, него уколико се ови текстови припремају у надлештвима владе, Парламент би могао делегирати члана неке своје комисије да учествује у раду тог комитета управе за редакцију текстова" (стр. 40—41). Десница, на супрот овоме, „више инсистира на улози владиних органа". Према једном гледишту „повратити ауторитет држави, то пре свега значи ојачати власт Парламента над управом". Парламент на том подручју „подршком парламентарне већине обезбеђује ефикасност законодавне власти". У жељи да задржи јаку извршну власт, десница не прихвата непосредну демократију и „у оквиру представничке демократије даје преимућство владином апарату који је више удаљен од бирача, али који је више квалификован и ефикаснији" (стр. 41). Тако се управа појављује као аутономна власт, али такође и стварно политичка власт (стр. 41). Прва тема о којој се говори је тзв. „технократска затвореност". Председник Валери Жискар д'Естен истиче да „везаност управе за своју сопствену логику која јој даје снагу, њена сталност и познавање досијеа, доводи управу до уверења да само она може оценити шта је општи интерес" (стр. 41). За левицу, посебно за комунистичку партију „управа не може бити неутрална, пошто је она инструмент одређене политике: подвргнута финансијској олигархији која се угњездила у државном апарату и контролише све формалности одлуке а служи интересима привилегованих" (стр. 42). Уколико примењује демократску политику, управа би „самим тим више одговарала данас оштећеним категоријама" (стр. 42). „Природа политике која се води одређује функционисање апарата: у првом случају, централизација власти, службена тајна и обавеза чувања службене тајне од стране службеника постају за власт неизбежна маска; у другом случају, демократизација управе омогућиће обезбеђење слободе мисли и изјашњавања о управи и омогућити службеницима да доносе одлуке" (стр. 42).

За десницу, управа мора бити неутрална односно, то значи, верна концепцијама управљача чији су они гласноговорници (стр. 43). „Социјализација" управе, како је разуме десница, у смислу бирократског тоталитаризма, често је истицана" (стр. 43). Све те грешке могу бити исправљене само ако дође к себи политичка власт, која мора доказати једновремено и ауторитет и имати иницијативе: поново имати у рукама „службенички кадар" стр. 43). По неким гледиштима деснице позитивно право Француске искувише штити службенике, посебно у вези њиховог права на штрајк (стр. 43).

И десница и левица, маколико се разликовале у начину вршења те политичке контроле рада управе, овој контроли једнако придају важност. Обе стране сматрају да је „ненадлежност слабост политичког тела и да то може бити добар повод да се откаже послушност". Стога би управу требало ојачати уместо да све више слаби" (стр. 44).

На крају, референти постављају питање: држава која ће бити тако ојачана и предата својој политичкој функцији да ли ће наћи нови подстицај за свој рад или ће проузроковати сасвим друге захтеве за своју улогу, сагласно потребама развоја савременог друштва.

Из овог сажетог излагања главних мисли Уставног реферата овог Зборника о односу друштва и грађана, може се уочити вредност не са-

мо овог реферата него се може назрети и вредност осталих поднетих реферата. По садржини, и по писцима који су сви истакнути правници, и остали реферати као и објављена дискусија о рефератима, заслужују пажњу свих који се интересују за теоријска сагледавања у вези са управом. У закључку Ги Бребан (Guy Braibant), истиче да је предмет овог Саветовања био двојак: прво, ту се у ствари покушало да се сачини преглед француске политичке мисли о управи и то у одређеном периоду и то у почетку 1978. године. Други предмет Саветовања је одржан у обезбеђењу дијалога у управи јер се без тога не може аргументовано расправљати о преображају управе. Најзад, оно што вреди запазити је и то да никад до сада у Француској управа није на овај начин била предмет истраживања и размишљања од стране политичара. Ги Бребан, поред осталог истиче, да се управа у тренутку наизменичног мењања, појављује једновремено и као фактор мењања и као предмет мењања. Фактор мењања је у ствари у великој мери, проблем високих функционера. Ту нико не говори о чишћењу тих редова али је било тренутака кад се и о томе говорило, посебно после ослобођења.

Што се тиче подвргнутости управе политичкој власти ту Ги Бребан указује да неки мисле да је можда боље уместо о подвргавању управе политичкој власти, говорити о неутралности управе. Истиче да нема противречности између ових гледишта. По себи се разуме да јавне службе морају бити неутралне. Ту Ги Бребан указује на случај када ђубретари једне екипе нису односили ђубре испред куће чији становници нису чланови одређене партије. Очигледно је, да нико не претпоставља да се врати на такав облик неутралности у услугама јавних служби (стр. 313).

Међутим, управа је и предмет мењања. Примећено је из реферата да није у питању, у изложеним програмима политичких партија, да се промени све и одједном. На овом Саветовању расправљало се не само о децентрализацији него и о партиципацији и самоуправљању. Француски Институт за управне науке овим својим Саветовањем и овим Зборником доприноси бољем упознавању проблема савремене управе Француске. Дијалог је постигнут. Било је и опречних мишљења, с обзиром на различита опредељења о многим проблемима управе који имају поједине политичке партије Француске. Поред објављених реферата у овом Зборнику и изложена дискусија о рефератима (стр. 207—309) такође доприноси вредности овог Зборника за упознавање француских теоријских и политичких концепција о преображају управе у савременом друштву.

Драгаш Б. Денковић